

İlkokulda Çalışan Öğretmenlerin Eğitime Dair Beklentileri

Vahit Ağa YILDIZ¹

¹Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, vahit442@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 2020-01-29

Kabul Tarihi/Accepted: 2020-03-27

ÖZ

Bu çalışmada ilkökulda çalışan farklı branşlardaki öğretmenlerin, eğitim sürecinin çeşitli boyutlarına ilişkin beklentilerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma, durum çalışması olarak desenlenmiştir. Çalışma grubu Erzurum ilinin dört farklı ilçesinde görev yapan 23 sınıf öğretmeni, İngilizce, din kültürü ve ahlak bilgisi, rehberlik ve psikolojik danışma ile özel eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri yapılandırılmamış görüşme formu aracılığıyla toplanmış olup, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler tarafından belirtilen beklentilerin okulun fiziki ortamları, öğretmenlik, sistem-felsefe-program-müfredat, okulun yapısı, eğitim süreci-ders ve etkinlikler, öğrenciler, veliler ve yönetim şeklinde 9 ayrı kategoride toplandığı görülmüştür. Araştırmada, öğretmenlerin en fazla belirttiği beklentilerin okulun fiziki yapısı ile ilgili olduğu, bunu öğretmenlik mesleğiyle ilgili beklentilerin izlediği görülmüştür. En az sayıda dile getirilen beklentinin ise okul yönetimi ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beklenti, öğretmen beklentisi, öğretmen, ilkökul

Expectations of Teachers Working in Primary Schools Regarding Various Dimensions of Education

ABSTRACT

The study aims to determine the expectations of teachers from different branches working in primary school regarding various aspects of the educational process. The study was designed as a case study. The working group consists of total 23 teachers working in four different districts of Erzurum province from primary school teachers, religious culture and moral knowledge teachers, guidance and psychological counseling teachers English language teachers and special education teachers. Data of the research were collected through an unstructured interview form and analyzed by content analysis. As a result of the research, it was seen that the expectations stated by the teachers were gathered in 9 different categories as the physical environments of the school, teaching, system-philosophy-program-curriculum, the structure of the school, the educational process-lessons and activities, students, parents and management. In the research, it was seen that the expectations that the teachers stated most were related to the physical structure of the school and that the expectations related to the teaching profession followed. It was determined that the least number of expressed expectations were related to school management.

Keywords: Expectation, teacher expectation, teacher, primary school

1. GİRİŞ

Eğitim, içinde birbirinden farklı yapıda değişkenler içeren karmaşık bir süreçtir. Eğitimin temel kurumları olan okullarda bu süreci yöneten pek çok paydaş bulunmaktadır. Bu paydaşlar temel olarak öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler, veliler ve yardımcı çalışanlardan oluşmaktadır. Bu paydaşlar içerisinde, diğer paydaşlarla en fazla etkileşim içinde bulunanlar hiç kuşkusuz öğretmenlerdir.

Öğretmen, öğrenme ve öğretme süreçlerinin ana unsurlarındandır. Öğrenciyle sürekli etkileşimde olan, öğretim programının uygulayıcısı, öğretim sürecinin yöneticisi ve gerek öğrencinin gerekse öğretimi değerlendiren kişidir (Derman, 2007). Öğretmenlerin, eğitim ve öğretim sürecinde kilit bir noktada olduğu ve sürecin en önemli unsuru olduğu söylenebilir. Eğitim sisteminin başarısı, temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır (Kılıç, 2018). Öğretmen sınıftaki en önemli kişidir. Çocukların zihnini bilgi meşalesiyle aydınlatırken gönlünü de sevgi, mutluluk, özveri ve bağlılık hisleriyle zenginleştirmektedir. Bir sınıftaki sevgi, saygı, düzen ve hoşgörü öğretmenin kişiliğinin yansımasından başka bir şey değildir (Dilekmen, 2001). Okul ortamındaki olumlu ve olumsuz durumları gözlemleyebilecek en önemli kişiler öğretmenlerdir. Öğretmenlerin bilişsel ve duyuşsal yönden eğitim sürecine hazır olması, ayrıca okul ortamının tüm yönleriyle hazır hale gelmesi etkili bir eğitim sürecine katkı sunacaktır.

Eğitimin temelini atıldığı ilkokullarda görev yapan öğretmenler ise apayrı bir nitelik taşımaktadır. İlköğretimin ilk yılları, çocuğun yetişkin yaşamına hazırlanmasına temel oluşturmakta, bu dönemde kazanılan bilgi ve beceriler üst kademe öğretimde kazandırılacak bilgi ve beceriler için alt yapı niteliği taşımaktadır (Gürkan, 1993). İlköğretim okullarına sınıf öğretmeni olacak birey; aile ortamından henüz yeni ayrılmış çocukların bilişsel gelişimini desteklemede, kendine, topluma ve dış dünyaya karşı tutumlarının çerçevesini çizmede ve şekillendirmede, iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişmesinde son derece önemli görevler üstlenmektedir (Aydın, Şahin ve Topal, 2008). Mevcut durumda ilkokullarda sınıf öğretmenlerinin yanı sıra İngilizce, din kültürü ve ahlak bilgisi ile rehberlik ve psikolojik danışma öğretmenleri görev yapmaktadır. Ayrıca özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere eğitim veren özel eğitim öğretmenleri de bulunmaktadır. Gerek sınıf öğretmenleri, gerekse diğer branş öğretmenlerinin psikolojik yönden gelişimleri eğitim ortamının tüm boyutlarını özellikle de asıl amaç olarak görülen öğrencileri önemli ölçüde etkileyecektir. Ayrıca eğitim sürecinin her boyutuyla ve okulun tüm paydaşlarıyla doğrudan ilişki içinde olan öğretmenler, süreçteki olumlu ve olumsuz durumları en iyi gözlemleyebilecek kişilerdir. Bu açılarından, ilkokullarda her anlamda istedik çıktılarının alınması için öğretmenlerin beklenti ve gereksinimlerinin dikkate alınması önemlidir.

Beklenti kavramı bireyin belli şart ve durumların alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler konusundaki öngörüsü olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Ayrıca beklenti, önceki deneyimlerden yola çıkarak gelecekte ne olabileceğiyle ilgili çıkarımlarda bulunmak olarak tanımlanabilir (Tatar, 2005). Bu kavram öğretmenler açısından ele alındığında genellikle başarı beklentisi olarak ele alınmaktadır. Bu açıdan öğretmen beklentileri şu şekilde tanımlanmıştır. Bu alanda çalışma yapan ilk araştırmacılardan Good ve Brophy'e (1974) göre beklentiler öncelikle bilişsel olaylardır, öğretmenlerin öğrencinin geçmiş kaydına ve şu anki başarısına ve davranışına dayanarak gelecekteki olası başarı ve davranış hakkında olası çıkarımlardır. Tüm öğretmenlerin olması gerektiği gibi öğrencileri için beklentileri vardır. Beklentiler, öğrenciler için ulaşılabilir ama zorlayıcı hedeflerin belirlenmesini kolaylaştırabilir. Genel iddia, öğretmenlerin öğrencilerinin hedeflere ulaşabileceğine inandıkları ve uygun öğrenme fırsatları ve desteği sağladıkları zaman, öğrencilerin hedeflerine ulaşma ve akademik başarıyı artırma olasılıkları olduğu görülmektedir (Rubie-Davis, 2009). Başarı denildiğinde de yalnızca akademik başarı değil, programın öğrenciden beklediği her türlü davranış, beceri ve örtük kazanımlar da ele alınmaktadır. Ancak bu kavramı yalnızca başarı açısından değil, okul ortamı ve öğretim sürecinin tüm değişkenleri açısından ele almak gereklidir. Çünkü uygun bir öğrenme ortamı sağlanmadan başarı elde etmek mümkün değildir.

Araştırmalar öğretmenlerin okuldaki paydaşlara ilişkin beklentilerinin olduğunu ve paydaşların öğretmenlerin beklentilerini etkilediğini göstermiştir. Öğrencilerin fiziksel görünüşleri, giysileri, konuşma biçimleri, öğretmenle olan etkileşimi, sosyoekonomik düzeyi, ailesinin okulla iletişimi ve ders başarısının öğretmen beklentilerini etkilediği belirlenmiştir (Öztürk, Şahin ve Koç, 2002). Benzer şekilde Gökdere (2013) öğretmenlerin öğrencilerden beklentilerini etkileyen etmenlerin sırasıyla şu şekilde olduğunu elde etmiştir:

1. Akademik Başarı
2. Temizlik-bakım
3. Başkalarından duyulan izlenimler
4. Maddi durumları
5. Dış görünüş-çekicilik
6. Cinsiyet
7. Öğrencinin adı

Dolayısıyla öğrenciye ilişkin pek çok etkenin öğretmen beklentilerini etkilediği söylenebilir. Ancak öğretmenlerin yalnızca öğrencilerden değil, yöneticilerden de beklentileri vardır. Öğretmenlerin yöneticilerden anlayışlı ve destek olma, liderlik özelliklerine sahip olma, eşit ve adil olma, etkili iletişim kurma, okulun fiziki yapısını güçlendirme ve okulu güçlendirme gibi beklentileri bulunmaktadır (Aslanargun, 2015). Öğretmenlerin, günümüzde öğretmenle doğrudan etkileşime girmeyen müfettişlerle ilgili beklentilerini içeren çalışmalar da mevcuttur (Ünal ve Sığırcı, 2000; Kavas, 2005). Ayrıca öğretmenlerin sendikalar gibi doğrudan

etkileşim içinde olmayan paydaşlara ilişkin beklentileri de ele alınmıştır (Sarpkaya, 2006). Dahası, öğretmenlerin hizmet öncesi dönemde, daha mesleğe başlamadan da pek çok beklenti içinde olduğu görülmüştür (Weinstein, 1988; Tataroğlu, Özgen ve Alkan, 2011).

Genel beklentilerin yanı sıra bazı alan öğretmenlerini kendi alanlarına ilişkin beklentilerinin olduğu da saptanmıştır. Çalışmalarda beden eğitimi öğretmenlerinin (Can ve Soyer, 2008); bilgisayar öğretmenlerinin (Seferoğlu ve Akbıyık, 2009); biyoloji öğretmenlerinin (Altunoğlu ve Atav, 2005; Yeşilyurt ve Gül, 2008); Sosyal bilgiler öğretmenlerinin (Kuş ve Çelikkaya, 2010); Almanca öğretmenlerinin (Kırmızı, 2009) çeşitli yönlerden ele alındığı görülmüştür. Öğretmenlerin beklentileri önemlidir çünkü çalışmalarda öğretmenlerin beklentilerinin öğrenci niteliklerine ilişkin algılarıyla (Timmersman, Boer ve Werf, 2016); kendi iş doyumları ile ilişkisi olduğu (Can ve Soyer, 2008); ayrıca beklentilerinin iş doyumlarına ve motivasyonlarına etkisi olduğu (Karaköse ve Kocabaş, 2006) anlaşılmıştır.

Alan yazında beklentileri genel olarak ele alan (Tatar, 2005) veya farklı öğretim düzeylerinde görev yapan öğretmenler açısından inceleyen (Kılınç ve Receptoğlu, 2013) çalışmalar yer alsa da, özellikle ilkokulda görev yapan öğretmenlerin beklentilerini ele alan çalışmalara rastlanamamıştır. Ayrıca araştırma, ilkokuldaki tüm branşlardan öğretmenlerin beklentilerini çeşitli yönleriyle ele alması bakımından önemli görülmektedir ve alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin eğitim sürecinin çeşitli boyutlarına ilişkin beklentilerini ve bu beklentilerin gerçekleştirilmesini ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketler aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- İlkokulda görev yapan öğretmenlerin beklentileri hangi alanlarda yoğunlaşmaktadır?
- İlkokulda görev yapan öğretmenlerin belirlenen alanlarla ilgili beklentileri nelerdir?
- Öğretmenlerin, bu beklentilerinin gerçekleştirilmesine ilişkin görüşleri nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışmaları, bir ya da daha fazla olay, ortam, program, sosyal grup veya birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır (McMillan, 2000). Durum çalışmalarında tek bir birim incelenir. Bu birim, birey, grup, site, sınıf, politika, program, süreç, kurum veya topluluk olabilir (Ary, Jacobs ve Razavieh, 2010). Araştırmada bir grup (ilkokul öğretmenleri) ve bir süreç (eğitim süreci) ele alındığından durum çalışması olarak düşünülmüştür.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Erzurum iline bağlı merkez ilçelerde bulunan 5 farklı ilkokulda görev yapan ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenmiş (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016) sınıf, İngilizce, din kültürü ve ahlak bilgisi, rehberlik ve özel eğitim branşlarından toplam 23 öğretmenden oluşmaktadır. Maksimum çeşitlemede örneklem, incelenen konu hakkında farklı görüşleri olan veya çalışılan özelliklerin mümkün olan en geniş kapsamını temsil eden bireyleri içerir (Lodico, Spaulding ve Voegtler, 2006). Araştırmada maksimum çeşitliliğin sağlanması için tüm branşlardan, her iki cinsiyetten, farklı yerleşim yerlerinden (şehir merkezi ve köy) öğretmenlerin bulunmasına özen gösterilmiştir. Öğretmenlerin dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Erkek	13	56,5
	Kadın	10	43,5
Branş	Sınıf Öğretmeni	16	69,5
	İngilizce	2	8,7
	Özel Eğitim	2	8,7
	Rehberlik ve Psikolojik D.	2	8,7
	Din Kültürü ve A. B.	1	4,4
Yerleşim Yeri	Şehir merkezi	19	82,6
	Köy	4	17,4

*Çalışma grubu oluşturulurken, öğretmenlerin değişkenler açısından okullarda bulunma oranları dikkate alınmıştır.

2.3. Veri Toplama

Araştırmanın verileri yapılandırılmamış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yapılandırılmamış görüşme, detaylı bir görüşme formu gerektirmez. Bunun yerine görüşmeci, görüşme yaptığı kişinin yanıtlarını yöneterek, istediği yanıtı almak için sorular sorar. Görüşmeci sürekli olarak görüşmecinin zihnine odaklanmak zorundadır. Bu yüzden öznel ve zaman alıcı bir yöntemdir (Gall, Borg ve Gall, 2003). Doğal akış içerisinde, görüşülen kişinin bazen görüşme yapıldığını bile hissetmediği bir yöntemdir (Türnüklü, 2000). Bu nedenle derinlemesine bilgi almak için uygun bir yöntemdir.

Veri toplama sürecinde ilkin, belirlenen okullardan öğretmenlere bilgi verilmiş ve gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenlerle görüşme yapmak için uygun zaman belirlenmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin bir bölümü ses kaydıyla, bir bölümü –istekleri doğrultusunda- yazılı kayıtla yapılmıştır. Az sayıda da olsa bir kısım öğretmenlerle de telefonda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Okul ortamlarında veya dışarıda uygun bir ortamda gerçekleştirilen görüşmelerde araştırmacılara temel iki soru sorulmuş, gerekli durumlarda ek sorularla alınan yanıtlar zenginleştirilmiştir. Öğretmenlere aşağıdaki iki temel soru yöneltilmiştir.

1. Bir öğretmen olarak, eğitimin çeşitli boyutlarını düşündüğünüzde ne gibi beklentileriniz vardır? Lütfen açıklayınız.
2. Belirttiğiniz beklentilerinizin önümüzdeki birkaç yıl içinde karşılanacağını düşünüyor musunuz? Ne düzeyde karşılanır? Neden?

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Görüşler kodlara ve temalara ayrılmıştır. Cohen Manion ve Morrison (2007) içerik analizinin; metinlerin düzenlenmesi, özetlenmesi, karşılaştırılması ve yorumlanmasından oluşan; tekrarlanabilir, gözlemlenebilir, sistematik ve belli bir kurala dayanan bir araştırma tekniği olduğunu vurgulamışlardır. Elde edilen görüşme metinleri incelenmiş ve her bir farklı görüş bir kod numarası ile (K1, K2...) kodlanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenler de branşı ve sırasına göre kodlanmıştır. Kod numaraları sınıf öğretmenleri (S1, S2,...), Rehber öğretmen (R1, R2,...), İngilizce öğretmeni (İ1, İ2,...), Özel Eğitim Öğretmeni (ÖE1, ÖE2,...) ve Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni (D1, D2,...) şeklinde branşının baş harfi ve sıra numarası ile ifade edilmiştir.

Görüşme kayıtlarında kodlanan 129 ifade araştırmacı tarafından kodlanmış ve 66 farklı kodu meydana getirmişlerdir. Bu şekilde elde edilen ham veriler bulgu olarak sunulurken daha anlaşılır olabilmesi amacıyla tablolaştırılmıştır. Çok sayıda görüşün olduğu temalarda, sıklıkla anılan görüşler dile getirilmiş, diğer görüşlerden genel olarak söz edilmiştir. Ayrıca tabloda anılan kodlara ilişkin doğrudan alıntılar yapılarak görüşlerin daha net anlaşılması sağlanmış, ayrıca bununla araştırmanın geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır. Doğrudan alıntılarda, kodlanan ifade altı çizili olarak gösterilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın ham verilerinin içerik analizi ile çözümlenmesiyle araştırma soruları yanıtlanmış ve her bir araştırma sorusuna karşılık gelecek şekilde sunulmuştur.

3.1. Öğretmenlerin Beklentilerinin Dağılımına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin belirttiği beklentilerin dağıldığı her bir alan bir tema olarak belirlenmiştir. Bu beklentilerin toplandığı temalar ve her bir temada yer alan kod sayısı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin Beklentilerine İlişkin Temalar

Temalar	n
Okulun Fiziki Ortamları	34
Öğretmenlik	30
Sistem-Felsefe-Program-Müfredat	15
Okulun Yapısı	12
Eğitim Süreci-Ders ve Etkinlikler	11
Öğrenciler	10
Veliler	7
Kaynaklar-Araç-Gereç ve Materyaller	6
Yönetim	4

3.2. Öğretmenlerin Beklentilerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin eğitim sürecinin çeşitli boyutlarına ilişkin beklentileri yukarıda Tablo 2’de belirtilen temalara göre sınıflandırılmıştır. Sıklıkla dile getirilen görüşler her bir temaya ilişkin olarak sunulmuştur.

Öğretmenler tarafından en sık olarak dile getirilen beklentilerin okulların fiziki koşullarına ilişkin olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin fiziki koşullara ilişkin sıklıkla dile getirdiği beklentileri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Okulun Fiziki Ortamlarına İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Okulun fiziki koşulları düzeltilmeli	9
Serbest etkinliklerin ve farklı etkinliklerin yapılabileceği atölyelerin olması	3
Sınıf dışı eğitim alanlarının yapılması	3
Fen ve teknoloji dersleri için laboratuvarların daha donanımlı olması	3
Beden eğitimi ve oyun dersi için spor salonunun olması	3
Okul veya derslik sayısı artırılmalı	3

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenler tarafından okulun fiziki ortamlarıyla ilgili beklentileri üzerine en sık belirtilen görüşün “okulun fiziki koşullarının düzeltilmesi” şeklinde daha genel sayılabilecek görüşleridir. Bu konuda öğretmenler farklı görüşler belirtmişlerdir:

S6: “*Okullarda fiziki altyapı güçlendirilmeli, daha sonra projeler geliştirilmeli.*”

S2: “*Çocukların sınıf dışında bir şeyler yapabileceği alanlar olmalı. Okullara yapılacak ek binalarla aktiviteler artırılabilir.*”

Öğretmenlerin ayrıca okulda özellikle var olmasını istedikleri ortamlara ilişkin beklentilerini dile getirdikleri de görülmüştür:

S1: “*Her okulda serbest etkinliklerin yapılabileceği atölyelerin bulunması, beden eğitimi ve oyun dersi için spor salonunun olması, el sanatları atölyesi, bitki yetiştirme atölyesi, dil öğrenebilmek için dil sınıfları olmalıdır.*”

S14: “*Okullarda laboratuvar, gözlem evi vb. yapıların olması gereklidir.*”

S7: “*Öğrenci yoğunluğunun bulunduğu eğitim bölgelerine yeni dersliklerin yapılması önemlidir.*”

Öğretmenlerin dile getirdiği diğer bir alan öğretmenlik mesleği, yani kendileriyle doğrudan ilişkili olan konularla ilgili beklentileridir. Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğiyle ilgili beklentileri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Toplumda öğretmenlerin saygınlığının ve değerinin artması	7
Ekonomik adaletsizliğin giderilmesi, ekonomik koşulların iyileştirilmesi	4
Öğretmenlerin sosyal olanaklarının artırılması	3

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin en sık belirttikleri görüşün “toplumda öğretmenlerin saygınlığının ve değerinin artması” görüşü olduğu görülmektedir. Bunu ekonomik adaletsizlik, ekonomik koşulların iyileştirilmesi ve öğretmenlerin kişisel gelişimine yönelik etkinliklerin artırılması görüşü olduğu görülmektedir:

S7: “MEB öğretmeni merkeze almalıdır. Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı artmalıdır. Velilerden çok öğretmene itibar edilmelidir.”

S11: “Öğretmenlerin sosyal imkanları geliştirilmeli, kişisel gelişimi için yurt dışı geziler vb. yapılmalıdır.”

S8: “Öğretmenlerin kaybettikleri prestijlerinin geri verilmesi gereklidir. Öğretmenlere müdahale azaltılmalıdır. Ekonomik olarak öğretmenin iyi bir durumda olması gerekir.”

Sıklıkla belirtilen görüşlerin yanı sıra göze çarpan farklı görüşler de dile getirilmiştir.

ÖE1: “Öğretmenlerin formalite ve evrak işleri ile çok fazla oyalandığı kanaatindeyim. Öğretmenlerin daha çok öğretmeye odaklanması gerektiğini düşünüyorum.”

Öğretmenlerin eğitim sistemi, eğitimin felsefi alt yapısı, eğitim programları ve müfredatlara ilişkin beklentilerinin de sıkça dile getirildiği görülmüştür. Sıklıkla dile getirdikleri beklentileri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Eğitim Sistemi-Felsefesi-Programı-Müfredatına İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Çağdaş ve bilimsel bir eğitim politikası oluşturulması	3
Eğitim programlarının etkili hale getirilmesi	3
Programların hazırlanmasına öğretmenlerin dahil edilmesi	2

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin eğitim felsefesi, sistemi, programı ve müfredatına ilişkin olarak en sık dile getirdikleri görüşün “Çağın gereklerine uygun, bilimsel bir eğitim politikası oluşturulması” görüşü olduğu görülmektedir. Ayrıca programların etkili ve verimli hale getirilmesi ve program geliştirme sürecine öğretmenlerin dahil edilmesi görüşleri de sıkça dile getirilmiştir. Bu konuda göze çarpan görüşler şu şekildedir.

S3: “Çocukların ortaokula hazır hale gelmeleri için programların etkili hale getirilmesi gerekir. Programların geliştirilmesinde öğretmenlerin de katkısı olmalıdır.”

S5: “Müfredatlar öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik olup, günlük hayatta kullanabileceği bilgiler içermelidir.”

S6: “Çağın gereklerine uygun, bilimsel bir eğitim politikası oluşturulmalıdır.”

D1: “Benim öncelikli beklentim toplumdaki tüm paydaşlarla ortak bir eğitim felsefesi benimsenmesi ve eğitim politikalarının bu ortak felsefe ışığında belirlenmesidir.”

Öğretmenlerin, okulların yapısı ve özelliklerine ilişkin beklentilerinin olduğu da görülmüştür. Bu beklentiler fiziki yapıdan çok okullardaki işleyiş ve süreçlerle ilgilidir. Öğretmenlerin bu konudaki beklentileri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Okulların Yapısı ve Özelliklerine İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Sınıf mevcutlarının düşürülmesi	7
Ders saatleri azaltılmalı	3
Okulun bütçesinin olması	2

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin okulların yapısı ve işleyişine ilişkin olarak sıklıkla “sınıf mevcudunun düşürülmesi beklentisini dile getirdiği görülmektedir. Bu konuya ilişkin olarak farklı görüşler mevcuttur:

S1: “Sınıf mevcutları 10-15 kişi aralığında olmalıdır.”

İ1: “Öğrenci mevcutları azaltılmalı. Öğrencilere ayrılan zaman, disiplin vb. konularda sorunlar çıkmaktadır.”

Ayrıca öğretmenlerin ders saatlerinin azaltılması ve okulun bütçesinin olması beklentisini de sıkça belirttiği görülmektedir.

S10: “Ders saatleri azaltılmalı. 1. Sınıf çocukları uzun süre okulda kalıyorlar, dinlenme fırsatları olmuyor, çocuklar yoruluyor ve sıkılıyor. Bu süreye dikkat edilmeli, azaltılmalıdır.

S7: “*Öğretmen ve idarecilerin okul aile birliği gelirlerine mahkum edilmemesi, din öğretimi ve mesleki eğitim kurumlarına verildiği gibi temel eğitim okullarına da bütçe tahsis edilmesi gereklidir.*”

Öğretmenlerin –nispeten az sayıda da olsa- eğitim süreci, ders ve etkinliklere ilişkin beklentilerinin olduğu görülmüştür. Bu konuya ilişkin beklentileri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Eğitim Süreci-Ders ve Etkinliklere İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Sanatsal ve sportif etkinliklere önem verilmeli	2
Sportif ve sanatsal alan derslerine alanın uzmanları girmeli	2
Çocukların çevre bilincinin geliştirilmesi	2

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin eğitim süreci, ders ve etkinliklere ilişkin olarak sıklıkla sanatsal ve sportif etkinliklere önem verilmesi ve bu alanların derslerine alanın uzmanlarının girmesi beklentilerini dile getirdikleri görülmektedir. Bu konuda belirtilen görüşler şu şekildedir:

S15: “*Sanatsal ve sportif alanlarda hem ders sayısı hem de bu alanlarda yapılacak etkinlikler artırılmalıdır.*”

S12: “*Beden eğitimi ile müzik vb. sanatsal derslere branş öğretmenleri girmelidir.*”

S2: “*Çocukların doğaya, bitki ve hayvanlara olan ilgisi artırılabilir. Sınıf ortamında ya da okul bahçesinde bakılabilecek hayvanlar çocuklarda canlı sevgisi oluşturur. Onlara su vermek bile sevgilerini artırır. Sınıfta çiçek yetiştirilebilir.*”

Öğretmenlerin beklentilerinin bir kısmının da öğrencilerle ilgili olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öğrencilere ilişkin beklentileri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilere İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmesi	4
Öğrencinin aktif hale getirilmesi	2
Öğrencilerin kendi ilgi, yeteneklerinin farkında olması	2

Tablo 8’de görüldüğü gibi, öğretmenler öğrencilere ilişkin olarak sıklıkla öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmesi, öğrencilerin aktif ve okulla sınırlı olmayan bir eğitim ortamında yer alması, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin farkında olmasına yönelik çalışmalar yapılması şeklinde aynı doğrultuda görüşler dile getirmişlerdir. Bu konuda en göze çarpan görüşler şu şekildedir:

S3: “*Öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmesine önem verilmelidir.*”

S14: “*Öğrencilerin daha aktif olduğu ve okulla sınırlı olmayan bir eğitim ortamı bekliyorum.*”

S16: “*Öğrencilerinin ilgi ve yeteneklerinin farkında olmaları gerekir. Büyük çoğunluğu doktor vb. olacağını belirtiyor. Farkındalık yaratmamız gerekir.*”

Öğretmenlerin beklentilerinin bir bölümünün de velilerle ilgili olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin öğrenci velilerine ilişkin beklentileri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Velilere İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Velilerin öğretmene müdahale etmeyip arka planda olması	4
Veli eğitim programları olması, velilerin bilgilendirilmesi	2
Okul-aile işbirliğinde öğrenci temelli çalışmalar yapılması	1

Tablo 9 incelendiğinde velilere ilişkin olarak öğretmenlerin en sık belirttikleri görüşün “velilerin öğretmenlere müdahale etmeyip, arka planda olması” olduğu görülmüştür. Yine, velilerin eğitilmesi ve bilgilendirilmesi ile okul aile iş birliğinde öğrenci temelli çalışmaların yapılması görüşleri de sıkça dile getirilen görüşlerdir. Bu konuda öğretmenlerin farklı ve önemli beklentilerinin olduğu görülmektedir:

S6: “*Veli eğitim programları olmalı, çocuk yetiştirme vb. konularda veliler bilgilendirilmelidir.*”

R1: “*Velilerin öğrencilerle daha fazla ilgilenmesi gereklidir. Bu konuda zorunlu veli eğitimleri gerçekleştirilebilir.*”

R2: “*Vehilerin okulla olan mesafesinin korunması, belirli iş ve işlemler konusunda fazla müdahaleci olmamaları gerekir.*”

S18: “*Okul aile işbirliğinde öğrenci temelli çalışmalar yapılmalıdır.*”

Öğretmenlerin, okullarda bulunan kaynaklar, araç-gereçler ve materyallerle ilgili beklentilerinin de olduğu görülmüştür. Bu konuya ilişkin beklentileri Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Kaynaklar-Araç-Gereç ve Materyaller

Beklentiler	n
Okul araç gereçleri, materyaller eksiksiz olmalı ve zenginleştirilmeli	3
Kaynak kitapların daha zengin ve kaliteli içeriğe sahip olması	2
Kaynak kitapların uzman bir birimce, fakülte vb. gerçekleştirilmesi	1

Tablo 10 incelendiğinde öğretmenlerin sıklıkla, okul araç gereçlerinin ve materyallerin eksiksiz olması beklentisini dile getirdikleri, ayrıca yalnızca somut materyallerle ilgili değil, elektronik materyallerle ilgili de beklentilerinin olduğu görülmektedir.

İ1: “*Ders materyalleri çoğaltılmalı ve içerikleri zenginleştirilmelidir. Biz bu materyalleri çeşitli web sitelerinden elde ediyoruz. Ancak bunlar devlet tarafından verilmelidir.*”

Ayrıca öğretmenlerin kaynak kitapların zengin ve kaliteli içeriğe sahip olması ile kitapların bu alanda uzmanlaşmış bir birimce gerçekleştirilmesi görüşleri dile getirilmiştir.

S9: “*Kitapların içi boş ve yetersiz. Kaynak kitaplar gibi içeriği ve değerlendirme boyutu zenginleşmeli. Yazı içeriği çok fazla.*”

S17: “*Kaynak kitapların, gerçek alan uzmanlarınca hazırlanması ve kaynak kitapların oluşturulması için gerekirse farklı bir birim (fakülte vb.) olması lazım.*”

Öğretmenlerin en az sayıda dile getirdiği beklentinin okul yönetimiyle ilgili olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin okul yönetimine ilişkin beklentileri Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Yönetime İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri

Beklentiler	n
Okul yönetiminin eksiklikleri giderme noktasında etkin olması	1
Okul yöneticilerinin liyakata göre seçilmesi	1
Okul yönetiminin daha disiplinli ve düzenli olması	1
Yönetimin öğretmene çok fazla müdahale etmemesi	1

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin yönetime ilişkin olarak sıklıkla, okul yönetiminin eksiklikleri giderme konusunda etkin olması görüşünü dile getirdikleri görülmektedir. Ayrıca okul yöneticilerinin belirlenmesine ve yönetimin tutumuna ilişkin görüşler de belirtilmiştir.

S3: “*Okul yönetiminin eksiklikleri giderme noktasında etkin olması gereklidir.*”

S6: “*Okul yönetimi, liyakat esas alınarak belirlenmelidir.*”

S9: “*İdareciler daha disiplinli olmalı, okul ortamında daha düzenli ve disiplinli bir eğitim ortamı sağlanmalıdır.*”

S14: “*Yönetim, öğretmenlere çok fazla müdahale etmemelidir.*”

3.3. Beklentilerin Gerçekleşebilirliğine İlişkin Bulgular

Öğretmenlere, belirttikleri beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorulmuş ve bu konuda da farklı görüşler dile getirilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Öğretmenlerin Beklentilerinin Gerçekleşebilirliğine İlişkin Görüşleri

Bakış Açısı	Öğretmenler	n
Karamsar yaklaşım	S1, S4, S5, S7, S8, S9, S11, S12, S14, S15, S16, R2, D1, ÖE1	14
İyimser yaklaşım	S2, S3, S13, S17, S18	5
Koşullu iyimser yaklaşım	S6, S10, İ1, R1	4

Tablo 12’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (n=14) belirttikleri beklentilerinin gerçekleşmeyeceğini düşünmektedirler. Bu konuda özellikle demokratik bir ortamın oluşmasına vurgu yapan yorumlar mevcuttur:

D1: *“Beklentilerimin yakın ve orta vadede gerçekleşeceğini düşünmüyorum. Eğitim konusunda karar vericiler genelde kendileri gibi yaşayan ve düşünen bireyler yetiştirmek isterler. Aslında bu çok da anlaşılır bir durumdur. Bu nedenle çözümlerin daha demokratik bir Türkiye’de kolaylıkla gerçekleşebileceği kanaatindeyim. Demokratikleşme ise uzun zamana yayılan bir sürecin sonucudur.”*

Yine bu konuda umutsuz olan öğretmenlerin eğitimi planlayan-yöneten kişi ve kurumlara yönelik görüşleri de dikkat çekicidir:

R2: *“Bence gerçekleşmez. Şu anki eğitim bakanı eğitim kökenli. Vaatleri teoride güzel ancak uygulanabilir değil. Beklentilerim zaman alacak şeyler, kısa vadede olmaz ama uzun vadede gerçekleşebilir.”*

S4: *“Gerçekleşeceğini düşünmüyorum. Çünkü ne yazık ki eğitimi yalnızca öğretmenler sahipleniyor. Diğerleri istatistik derdinde. İnşallah yamılırım.”*

Benzer şekilde bu konuda umutsuz olduğunu belirten öğretmenlerin bir bölümünün ülke koşullarına veya mevcut yetersizlikler ve eksikliklere vurgu yaptığı görülmektedir:

S5: *“Gerçekleşeceğini düşünmüyorum. Ülkemizin şartları birçok alanda yetersiz kalacaktır. Okul ortamlarının düzenlenmesi, atölyeler kurulması maddi yetersizliklerden ötürü ütopye görünüyor.”*

Öğretmenlerin bir bölümünün bu beklentileri konusunda umutlu olduğu ve gerçekleşeceğini düşündüğü (n=5); bir bölümünün ise kısmen gerçekleşeceğini düşündüğü (n=4) görülmüştür. Bu şekilde düşünen öğretmenler de farklı görüşler belirtmişlerdir.

S13: *“Yeni bakanımız kararlı bir şekilde devam ederse, birkaç yıl içinde gerçekleşebilir.”*

R1: *“Özen gösterilirse gerçekleşebilir. 4 yıllık öğretmenim. Şu ana kadarki beklentilerim karşılanmadı. Kısmen umutluyum, istenirse gerçekleşebilir.”*

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada ilköğretimde çalışan farklı branşlardan öğretmenlerin beklentileri incelenmiştir. Öğretmenlerin beklentilerinin okulun fiziki ortamları, öğretmenlik mesleği, sistem-felsefe-program-müfredat, okulun yapısı ve özellikleri, eğitim süreci-ders ve etkinlikler, öğrenciler, veliler ve okul yönetimi şeklinde dokuz ayrı kategoride toplandığı görülmüştür.

En fazla dile getirilen beklentilerin okulların fiziki yapısına ilişkin olduğu görülmüştür. Bu beklenti başka çalışmalarda da dile getirilmiştir (Malkoç ve Kaya, 2015). Okulların fiziki yapıları, donanımları ve altyapılarında belirli bir standardın olmadığı ve bu eksikliklerin üst birimler tarafından sağlanamadığı bulgusu (Göksoy, 2017) da bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırmada yine sıkça anılan beklentilerin öğretmenlerin kendileri, yani meslekleriyle ilgili olduğu görülmüştür. Bu grupta özellikle öğretmenlerin toplumsal statüsüne vurgu yapılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünü belirleyen bazı ölçütler bulunmaktadır. Küresel Öğretmen Statüleri Endeksi’nde öğretmenlerin diğer mesleklere kıyasla kazançları ve bu kazançların adaletli olup olmaması, anne-babalarının çocukları için öğretmenlik mesleğini ne kadar düşündükleri, öğrenci ve anne-babaların öğretmene saygı duymaları, öğretmenlerin toplumsal statüsü, toplumun eğitim sistemine güven duyma düzeyi, sendikaların öğretmenlerin maaşları ve çalışma koşullarını iyileştirme yönünden ne düzeyde etkin olduğu gibi konular ölçüt alınmıştır (Dolton ve Marcenaro-Gutierrez, 2013). Öğretmenlerin mesleki beklentilerinin bu rapordaki ölçüt alınan konuları dile getirmesi dikkat çekicidir. Yine aynı raporda Türkiye’nin de içinde olduğu bazı ülkelerin öğretmen olma konusunda çocuklarını daha fazla teşvik ettiği ve öğretmene duyulan saygının çoğu Avrupa ülkesine oranla yüksek olduğu belirtilmiştir. Buna rağmen öğretmenlerin en sık dile getirdiği konunun saygınlık olması dikkat çekicidir.

Öğretmenlerin öğrencilerden de beklentilerinin olduğu görülmüştür. Bu beklentilerinin bir kısmının öğrencilerin doğrudan kendileriyle ilgilidir. Öğretmenin öğrenciden olumlu beklenti içine girmesi bu sayede öğrencinin başarısının olumlu yönde olması öğretmenin kendini gerçekleştirme adına da olumlu sonuçlar

teşkil eder (Gökdere, 2013). Beklentilerin bir kısmı ise öğrenciyle ilgili her türlü iş ve planlamadan sorumlu olan kişilerden olduğu görülmüştür. Bunların karşılanması, planlamanın, okul ortamlarının uyum hale getirilmesi ve paydaşların bu konuda eğitilmesi yararlı olacaktır.

Bunun dışında öğretmenlerin okul ortamı, kaynaklar-araç ve gereçler, veliler, okul yönetimi gibi pek çok konuda da dikkate alınması gereken beklentilerinin olduğu görülmüştür. Her öğretmen beklentilerini olumlu yönde yönetebilme becerisine sahip olmalıdır. Bunun için yapılması gereken velilerin çok daha ilgili olması, öğretmenin kendini geliştirmek için çabalaması ve yöneticilerin öğretmenlerin motivasyonunu artırma, ön yargılardan uzaklaştırma adına çalışmalar yapması ve öğretmenlerin beklentilerini yönetebilmesidir (Gökdere, 2013). Araştırmada, öğretmenlerin beklentilerinin bir kısmının bakanlığın vizyon hedefleri arasında olduğu, bir kısmının ise sosyal medya dışında hiçbir bilimsel platformda dile getirilmediği görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bölümünün beklentilerinin gerçekleşeceğini düşünmemesinin bununla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2023 vizyon hedeflerindeki "temel eğitim" başlığıyla belirtilen üç temel hedefin üçünün de öğretmenlerce belirtildiği görülmektedir. "İlkokul müfredatlarının öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alması" (hedef 1); "Tasarım-beceri atölyelerinin kurulması" (hedef 2) ve "şartları elverişsiz okulların planlamada öncelikli hale getirilmesi" (hedef 3) şeklinde dile getirilen hedefler bu araştırmada öğretmenlerin sıkça dile getirdiği görüşlerle örtüşmektedir. Belirtilen vizyon hedeflere ulaşılması durumunda, öğretmenlerin dile getirdiği beklentilerin önemli bir bölümünün gerçekleşeceği söylenebilir.

4.1. Öneriler

Öğretmenlerin beklentileri doğrultusunda, okulun fiziki koşullarının, bina eksikliğinin, araç gereç ve materyal eksikliğinin giderilmesi; sınıf mevcutlarının düşürülmesi, öğretmenin toplumda saygınlığının ve değerinin artması adına, ekonomik, sosyal ve diğer alanlarda iyileştirmelerin yapılması önerilebilir. Öğretim programlarının çağdaş ve bilimsel bir yaklaşımla ele alınması, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alan uygulamaların programlarda yer alması da yararlı olacaktır. Okulların gerçek anlamda bilgi üreten, çocukları geleceğe hazırlayan ve her öğrenciye hitap eden bir dönüşüme ihtiyacı vardır. Bu anlamda hem eğitim işlerini yürüten, hem de araştırma yapan kurumların bu öneriler doğrultusunda çalışmalar yapması yararlı olacaktır. Gelecek çalışmalarda benzer şekilde farklı okul düzeylerindeki öğretmenlerin ve okulun diğer paydaşlarının beklentilerinin incelendiği çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Altunoğlu, B. D. ve Atav, E. (2005). Daha etkili bir biyoloji öğretimi için öğretmen beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 19-28.
- Ary, D., Jacobs, L. C. & Razavieh, A. (2010). Introduction to research in education 8th edition, Wardsworth Cengage Learning. *Canada: Nelson Education Ltd Exotic Classic*.
- Aslanargun, E. (2015). Teachers' Expectations and School Administration: Keys of Better Communication in Schools. *Eurasian Journal of Educational Research*, 60, 17-34. DOI: 10.14689/ejer.2015.60.2.
- Aydın, R., Şahin, H. ve Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö, E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*(22. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, Y. ve Soyer, F. (2008). Beden eğitimi öğretmenlerinin sosyo-ekonomik beklentileri ile iş tatmini arasındaki ilişki. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 28(1), 61-74.
- Cohen, L. Manion. L. & Morrison, K.(2007). Research methods in education. *London. Routledge*.
- Derman, A. (2007). *Kimya Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik Alguları Ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları* (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir (Tez no: 178814).
- Dilekmen, M. (2001). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıf içi davranışları. *Çağdaş Eğitim*, 276, 31-36.
- Dolton, P & Marcenaro-Gutierrez, O. (2013). *Global Teacher Status Index*. Varkey GEMS Foundation.
- Gall, M. D., Borg, W. R. & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction* (7th ed.). Longman Publishing.
- Good, T. L. & Brophy, J. E. (1974). Changing teacher and student behavior: An empirical investigation. *Journal of Educational Psychology*, 66(3), 390-405.
- Gökdere, E. (2013). Öğretmen beklentilerinin yönetimi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 2(5), 179-183.
- Göksoy, S. (2017). Okulların altyapı yeterliliği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 9-15.
- Gürkan, T. (1993). İlkokul öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile benlik kavramları arasındaki ilişki. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Karaköse, T. ve Kocabaş, İ. (2006). Özel ve devlet okullarında öğretmenlerin beklentilerinin iş doyumuna ve motivasyon üzerine etkileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(1), 3-14.
- Kavas, E. (2005). *İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen algı ve beklentileri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir (Tez no: 210913).
- Kılıç, D. (2018). *Eğitime giriş* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılınç, A. Ç. ve Receptoğlu, E. (2013). Ortaöğretim okulu öğretmenlerinin öğretmen liderliğine ilişkin algı ve beklentileri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 175-215.
- Kırmızı, B. (2009). Etkili bir Almanca öğretimi için öğretmen beklentileri. *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 268-280.
- Kuş, Z. ve Çelikkaya, T. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Beklentileri (ss. 69-91). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 69-91.
- Lodico, M. G., Spaulding, D. T. & Voegtler, K. H.(2006). *Methods in educational research: From theory to practice*. USA: John Wiley & Sons.
- Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları. *Elementary Education Online*, 14(3), 1079-1095.
- MEB (2019). 2023 Eğitim Vizyonu. <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.03.2020
- Mcmillan, J. H. (2000). Educational research: Fundamentals for the consumer (3th ed.). New York: Longman
- Öztürk, B., Şahin, F. T. ve Koç, A. G. (2002). İlköğretim okullarında öğretmen beklentilerini etkileyen öğrenci özellikleri. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 31(31), 390-413.
- Rubie-Davies, C. (2009). Teacher expectations and labeling. In *International handbook of research on teachers and teaching* (pp. 695-707). Springer, Boston, MA.

- Sarpkaya, R. (2006). Eğitim Sendikalarından Öğretmenlerin Beklentileri. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (22), 188-200.
- Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2009). Bilgisayar öğretmenlerinin bakış açısıyla yönetici ve öğretmen beklentileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 497-514.
- Tatar, M. (2005). Öğretmen beklentisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1-19.
- Tataroğlu, B., Özgen, K. ve Alkan, H. (2011, Nisan). Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri. In 2. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (pp. 27-29).
- TDK Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi: 21.10.2019
- Timmermans, A. C., de Boer, H. & van der Werf, M. P. (2016). An investigation of the relationship between teachers' expectations and teachers' perceptions of student attributes. *Social Psychology of Education*, 19(2), 217-240.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ünal, S. ve Sığırcı, M. (2000). Öğretmenlerin denetmenleri değerlendirmesi ve onlardan beklentileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12), 281-294.
- Weinstein, C. S. (1988). Preservice teachers' expectations about the first year of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 4(1), 31-40.
- Yeşilyurt, S. ve Gül, Ş. (2008). Ortaöğretimde daha etkili bir biyoloji öğretimi için öğretmen ve öğrenci beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 145-162.